

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature
Cilt/Volume: 4, Sayı/Issue: 3, Eylül/September 2020

İsmail KEKEÇ

Dr., Uşak Üniversitesi
i.kekecc@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9331-0371>

Düşler ve Düş Kırıklıkları: Arzular ve Fanteziler Bağlamında Orhan Kemal'in *Evlerden Biri* Romanı

Dreams and Disappointments: In the Context of Desires and Fantasies Orhan Kemal's Novel "Evlerden Biri"

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 27.06.2020

Kabul Tarihi/Accepted: 01.09.2020

Yayın Tarihi/Published: 11.09.2020

Atıf/Citation

Kekeç, İsmail (2020). Düşler ve Düş Kırıklıkları: Arzular ve Fanteziler Bağlamında Orhan Kemal'in *Evlerden Biri* Romanı. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 4 (3), s. 279-294.

DOI: 10.34083/akaded.759120.

Kekeç, İsmail (2020). Dreams and Disappointments: In the Context of Desires and Fantasies Orhan Kemal's Novel *Evlerden Biri*. *Journal of Academic Language and Literature*, 4 (3), p. 279-294.

DOI: 10.34083/akaded.759120.

<https://doi.org/10.34083/akaded.759120>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

Orhan Kemal'in İstanbul'a geldikten sonra kaleme aldığı romanlarından biri olan *Evlerden Biri*, yazarın popüler romanları kategorisinde değerlendirilmektedir. Sıradan kişilerin sıradan yaşamlarının konu edildiği eser yazarın diğer romanlarının gölgesinde kalmıştır. Ancak Orhan Kemal'in dikkati, gözlemciliği, çözümleneleri kimi bölümlerde kendisini hissettirir. Bununla birlikte yazarların geri planda kalmış böylesi eserlerinde öne çıkan, onları diğer eserlerinden farklı kılan kimi unsurlar olabilmektedir. *Evlerden Biri* de barındırdığı kişilerinin arzularıyla, arzu nesneleriyle ve fantezilerinin yoğunluğuyla dikkatleri çeken bir romandır. Bu çalışmada odaklanılacak husus da romanın içerik ve teknik özelliklerinden ziyade bu unsurların, kavramların değerlendirilmesi olacaktır. Bu değerlendirme yapılırken de öncelikle arzu, arzu nesnesi, fantezi tanımlarına yer verilerek kapsamı ve çerçeveleri çizilmeye çalışılacaktır. Çizilen bu çerçeveler aracılığıyla bahsi geçen kavramlar hakkında okurun zihninde bir fikir oluşması düşünülmektedir. Ardından ilgili başlıklar altında roman kişilerinin arzularından ve fantezilerinden bazı somut örnekler verilecektir. Bu örneklerle romanda yer verilen kişilerin bu dürtülerinin ve eğilimlerinin altında yatan gerekçeler üzerine bir çözümleme yapılması planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Evlerden Biri, Orhan Kemal, fantezi, arzu, gündüz düşü.

Abstract

"Evlerden Biri", one of Orhan Kemal's novels that he wrote after coming to Istanbul, is considered in the popular novel category of the author. The novel, which deals with the ordinary lives of ordinary people, has been over shadowed by other novels of the author. However, Orhan Kemal's attention, observation and analysis reveal himself in some sections. In addition to this, there may be some factors that stand out in such background works of the authors that are different from other works. "Evlerden Biri" is a novel that attracts attention with the desires, objects of desire and the frequency of their fantasy. The focus on this article will be the evaluation of these factors and conceptions rather than the content and technical characteristics of the novel. While making this assessment, firstly, descriptions of desire, object of desire, and fantasy definitions will be included, and their scope and framework will be determined. It is considered that the reader will have an idea about the conceptions mentioned through these frameworks. Then, some examples of the desires and fantasies of the novel people will be given under the related titles. With these examples, an analysis is planned on the rationale of the se impulses and tendencies of the people in the novel.

Keywords: Evlerden Biri, Orhan Kemal, fantasy, desire, daydream.

Giriş: *Evlerden Biri* Hakkında

1966'da yayımlanan *Evlerden Biri*¹, Orhan Kemal'in İstanbul'a geldikten sonra kaleme aldığı romanlarından biridir. Yazarın kült sayılabilecek ve Türk romancılığında hatırı sayılır öneme sahip olan romanlarına (*Bereketli Topraklar Üzerinde*, *Gurbet Kuşları*, *Murtaza* gibi) kıyasla estetik ve teknik unsurlar bakımından zayıf bulunsa da alışlagelen Orhan Kemal dikkatinin, gözlemciliğinin, çözümlemelerinin yer yer kendisini hissettirdiği bir eserdir *Evlerden Biri* romanı. İstanbul'da kendi halinde yaşamını sürdüren 'küçük, sıradan' insanların yine kendileri gibi 'küçük, sıradan' dünyalarının konu edildiği romanda; gerek konu seçimi gerekse üstte de değinildiği üzere barındırdığı zayıflıklar göz önüne alındığında popüler bir gaye güdüldüğü söylenebilir. Türk romanının seyri düşünüldüğünde 'popüler roman' türünün bu akış içerisinde verimli damarlardan biri olmayı başarabildiği bilinen bir durumdur. Mesaisini ve emeğini sadece bu türde romanlar kaleme almaya harcamış yazarlarımız olduğu gibi, kendilerine haklı şöhretlerini kazandıran romanlarından arta kalan zamanlarında bu türde yazan usta romancılarımız da olmuştur. Orhan Kemal de bu yazarlarımızdandır. Çok sayıda okura ulaşma açısından son derece elverişli olan bu tür romanların kaleme alınmasında bir diğer ve belki de başta gelen itki ise yazarların maruz kaldıkları ekonomik güçlük yani geçim kaygısıdır. Yaşamı boyunca bu endişeden azat olmadığı bilinen² Orhan Kemal de bu doğrultuda yazılar, senaryolar, romanlar kaleme almıştır. Popüler roman türüne dair ortaya konan bu haklı tespitler ise bazen araştırmacıları, eleştirmenleri bahsi geçen bu türdeki eserlere karşı mesafeli durmaya itmektedir. Kendini tekrar eden olaylar, temalar, kişiler; önu sonu belli bir şematik yapının varlığı; diğer bir ifadeyle klişe içerik ve anlatım unsurlarıyla karşılaşma ya da karşılaşma ihtimali, bu eserlere karşı peşin hükümlü bir tavrı ya da değerlendirmeyi de beraberinde getirmektedir. Oysa yazarların diğer eserlerine nazaran kıyıda köşede kalmış böylesi eserleri bütüncül olarak edebî açıdan

¹ Orhan Kemal (2018), *Evlerden Biri*, 16. Baskı, İstanbul: Everest Yayınları. Çalışma boyunca yapılacak göndermelerde ismi geçen eserin bu baskısına başvurulacak, künye bilgilerini sık sık tekrarlamamak adına da yapılacak atıfların ve alıntılarının sonunda sadece sayfa numarası verilecektir.

² Kendisiyle gerçekleştirilen bir röportajda; "*En önemli soruyu sona bıraktım, kusura bakmayın. Yazılardan para kazanan sanatçılarımızdanseniz, evlisiniz, çocuklarınız da var. Geçinebiliyor musunuz bari?*" şeklindeki soruya Orhan Kemal'in verdiği yanıt yaşadığı bu zorluğa işaret eder: "*Nerdeeee? Gırtlığıma kadar borç içindeyim. Oysa İstanbul'un çok alçakgönüllü semtlerinden birinde, çok ama çok alçakgönüllü bir hayat yaşıyorum. Buna karşılık, gittikçe bindiren bir borç yükünün altından kurtulamıyorum. Oysa iyi filmleri, iyi oyunları ailece izlememiz, bir sanatçı olarak yurtdışına çıkıp dünyayı görmem ne kadar gerekli. Kaldı ki maddi bakımdan olmasa bile vakit bakımından Kadıköy'e bile geçemiyorum. Unkapanı, İkbâl Kahvesi ve artık bıktığım Beyoğlu'ndan başka bir yana hemen hemen çıkamıyorum"* (Öğütçü 2012: 235).

tatmin edici bulunmasa bile kimi zaman barındırdıkları öğelerden (duygu, düşünce, tema, mekân, tip/karakter gibi) biri yahut birkaçının işlenişindeki ustalık ve özen fark yaratacak nitelikte olabilir. Bu da o esere olan yaklaşımı değiştirir. *Evlerden Biri*'nin de bu ilgiyi hak ettiği düşüncesini taşıyorum.

Romanda ilgimi çeken ve çözümlenmeye çalışacağım hususa geçmeden evvel ana hatlarıyla olay örgüsünden bahsetmek yerinde olacaktır: Devlet Demir Yolları'ndan emekli bir demiryolcu olan Sadi Bey Cibali'de oturduğu evi emekli ikramiyesiyle satın almıştır. Bu evde karısı ve üç evladı İskender, Erdal ve Ayşe ile birlikte yaşarlar. Kardeşlerden en büyüğü Ayşe bir bakkaliyede kasiyer, İskender bir şirkette daktilo (kâtip) ve en küçükleri Erdal ise üniversitede hukuk tahsil eden bir öğrencidir. Kardeşlerin tek arzusu evin kendilerine kalmasıdır. Ayşe, diğer kardeşlerinin evlenip kendi hayatlarını kuracaklarını düşündüğünden evin kendisiyle annesine kalması, İskender kâtiplikten kurtulup karaborsa ticareti yapabilmek için evin satılıp parasının sermaye olarak kendisine verilmesi, Erdal ise yurt dışında doktora yapabilmek ve yurda döndüğünde bir avukatlık bürosu açabilmek için evin satışından gelecek paranın kendisine lazım olduğu düşüncesindedir. Anne ise üç evladının bu talepleri karşısında arada kalmış gibidir. Bununla birlikte kendisini ve kardeşlerinin de geleceğini kurtarır düşüncesiyle Erdal'ın hayalini daha makul bulmaktadır. Karısı ve çocukları tarafından ara ara kendisine bu planlarından söz açılan Sadi Bey ise karşı çıkar ve onları her seferinde azarlar. Sadi Bey'in hayali komşuları Leman Hanım'ın kızı Nursen'le birlikte olabilmektir. Arkadaşı emekli maliyeci Müçteba Efendi ile kahvehanede bir araya gelip mahallelerindeki genç kızlara dair hayal kurmak yegâne uğraşları gibidir.

Leman Hanım kocasından ayrı, kızı Nursen'le birlikte yaşamaktadır. Sapkın dürtüleri olan bir filmciyle ilişkisi vardır. Kızı Nursen'i de ihtiyarlamış bu filmciyle evlendirip, malına mülküne sahip olma düşüncesini taşır. Öte yandan Erdal ile birliktelik yaşar. Ona iş ayarlar. Erdal ile aralarında karşılıklı bir çıkar ilişkisi mevcuttur. Trikada çalışan Nursen ise annesinin bu taleplerine ve tavırlarına karşıdır. Kendi yuvasını kurma hayalindedir. Birbirlerine duygularını açtıktan sonra yuva sahibi olmak İskender ile ikisinin ortak hayali olur. Erdal'ın çalıştığı işyerindeki patronunun kızıyla ilişki yaşadığını öğrenen Leman kahrolur ve teselliyi Erdal'ın fakülteden arkadaşı Edip'te arar. Bu arada aile arasında evin satılmasına dair sürtüşmeler gittikçe artar fakat bir sonuca bağlanamamaktadır. Sadi Efendi'nin Nursen'in, oğlu İskender ile olan ilişkisini öğrenmesi hayattan tamamen elini eteğini çekmesine, yataklara düşmesine yol açar. Müçteba Efendi'nin mahalledeki genç kızlardan Ayla'ya askıntı olduğunun karısı ve mahalleli tarafından öğrenilmesi, Leman'ın kızı ile İskender'in ilişkisi olduğunu duyunca mahalleyi birbirine katması gibi bir dizi curcuna yaşanır ve karakolluk olurlar. Tüm bu bağrış çığırlara evinden kulak misafiri olan Sadi Efendi ise kimseye açamadığı derdinin de ağırlığıyla son nefesini verir. Babalarının ölümüyle kardeşlerin her biri ev üzerinde hak iddia ederler

fakat yine uzlaşamazlar. İskender ve Erdal evi terk ederler. Sadi Bey'in cenazesi ise evin orta yerinde, öylece durmaktadır.

Ana hatlarıyla olay örgüsü verilen romanın içerik ve teknik unsurlarının değerlendirilmesinden³ ziyade benim bu çalışmada odaklanacağım husus roman kişilerinin fantezilerinin değerlendirilmesi olacaktır. Üstte de belirttiğim gibi yazarların diğer eserlerine nazaran kıyıda köşede kalmış böylesi eserlerinde öne çıkan, kendini belli eden unsurlar olabilmektedir. *Evlerden Biri* de barındırdığı kişilerinin arzularıyla, arzu nesneleriyle ve fantezilerinin yoğunluğuyla dikkatleri çeken bir romandır.

Bir Arzu Nesnesi Olarak Sadi Bey'in Evi

Lacan'ın terminolojisiyle ifade etmek gerekirse arzu, tüm insan deneyiminin merkezî işlevi olarak, adlandırılmayan şeyin kendisi, hiçbir zaman sona ermeyen bir 'eksik' olarak tanımlanabilir. Bir bakıma her zaman için 'öteki' olma arzudur. Bu nedenle arzunun, arzu nesnesi ile tatmin edilmesi olanaksızdır. Zira gerçeklikten ziyade simgesel düzenin merkezi olduğundan somut bir nesneye hissedilen gereksinim ya da başkası tarafından sevmeye, tanınmaya duyulan istem onu karşılamaktan uzaktır. Bu gereksinimler ve istemler ancak onun nedenlerinin yerini tutabilir (Çoban 2005: 292). Öte yandan kişiler arzunun bu simgeselliğinin farkında olamadıklarından tatmin duygusunu giderebileceklerine inandıkları bir arzu nesnesine (objesine) yönelim gösterirler. Ulaştıklarında yahut elde ettiklerinde ise hayal kırıklığı kaçınılmazdır. Çünkü 'eksik olan' elde ettikleri, ulaştıkları o nesne değildir. Elde edilmesi güç ya da olanaksız bu nesnelere karşı ise kişi tatmin dürtüsünü ya onlardan kaçınarak/uzak durarak ya da fantezi/düşlem üreterek sağlama yoluna gider. *Evlerden Biri* romanındaki kişilerin bu dürtülerini tatmin için nasıl bir eğilim sergilediklerine geçmeden önce arzu nesnelere göz atmakta yarar görüyorum. Romanda bu nesnelere başında Sadi Bey ve ailesinin oturdukları ev gelmektedir. Anladığımız kadarıyla evin sahibi olan Sadi Bey, karısı, çocukları Ayşe, İskender ve Erdal'ın kısıacası hane halkının hayallerinde oturdukları ev yatmaktadır. Daha yerinde bir ifadeyle, evin satılmasından elde edilecek para onların hayallerini süslemektedir. Öyle ki, bu durum zaman zaman aile fertleri arasında anlaşmazlıklara, çatışmaya neden olur. Zira her birinin evin satılıp satılmamasına, evin satışından gelecek paranın nasıl değerlendirilmesi gerektiğine dair kendilerince haklı gerekçeleri, beklentileri vardır.

³ *Evlerden Biri* romanının içerik ve teknik unsurlar bakımından ayrıntılı çözümlenmeleri için bkz: Narlı, Mehmet (2002). *Orhan Kemal'in Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları. Eliuz, Ülkü (2009). *Orhan Kemal ve Romancılığı*, Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Gerekçelerin temelsizliği ve beklentilerin uyuşmazlığı da aralarındaki çatışmayı derinleştirmektedir.

Evin sahibi olan Sadi Bey, emekli ikramiyesiyle almış olduğu evi satmaya yanaşmaz. Tek mal varlığı olan evini, çocuklarının hayalleri için elden çıkarmaya niyetli değildir. Hatta evi satmak şöyle dursun, onların da evi terk etmelerini, kendisini yalnız bırakmaları gerektiğini söyler durur: *“Ulan devlet ayırdı emekliye bunlar ayırmıyor. Bundan böyle bir bu kadar daha yaşayacak değilim. Ne karı, ne evlat. Defolsunlar başımdan, defolsunlar efendim, defolsunlar işte! Bu ev benim evim. Ben bu evi devletin verdiği ikramiyeye aldım. Satmayacağım, satmayacağım işte. Parasını ite köpeğe yedirmeyeceğim...”* (s. 8). İlerleyen bölümlerde ise Sadi Bey’in evi neden satmaya yanaşmadığının asıl sebebini, arkadaşı Müçteba ile mahallenin kızları Nursen ve Nuran hakkındaki yaptıkları dedikodulardan öğreniriz. Sadi, Nursen’e dair kurduğu hayallerini Müçteba’nın Nuran’a dair kurduğu gelecek hayallerinden daha gerçekçi bulur. Zira Sadi Bey’in bir evi vardır, Müçteba’nın ise “cadaloz karısıyla çocuklarına kaptırdığı” emekli ikramiyesinden sonra elinde kalan sadece bir emekli maaşındır: *“Benim münasebetim senin Nuran’la olan münasebetine benzemez ki! Benim evim var. Bana varırsa, sonunda evin kendisine kalacağını bilir. Hâlbuki sen? (...) Evim var, yoluna feda olsun. Alt tarafı trikolarda işçi. Ömrü billah ev sahibi olamaz. Peki desin, kariyı mariyı, çoluğu çocuğu defeder, onları çeker alırım evime. Malım, mülküm, maaşım onun olsun. Bir günün beyliği de beylik. Bir gün, beş gün, on gün... Nasıl olsa geberip gitmeyecek miyiz? Üç gün önce, beş gün sonra. (Gözleri alev alev) Ölümüm onun koynunda olsun!”* (s. 21).

Evin büyük oğlu İskender ise romanın başlarında ev parasıyla mal satın alıp karaborsa yaparak milyoner olma sevdasında. Bir şirkette kâtiplik yapmakta, kendi deyimiyle ne uzayıp ne de kısalmaktadır. Planlarını gerçekçi bulmayan ev ahalisiyle özellikle de kardeşi Erdal’la bu yüzden arası açıktır. İlerleyen zamanlarda ise komşuları Lemana Hanım’ın kızı Nursen’le başlayan ilişkisini bir çatı altında birleştirme fikri, evin satışından gelecek parayı kullanma hayallerini değişime uğratar:

“(...) Biliyordu ama, istese de, istemese de olacaktı bu iş. Geçinecek kendisiydi. Elinde birikmiş biraz parası olsa değil ablası, annesi, babası bile vız gelirdi. Yoktu, yoktu Allah belasını versin. Annesine, hatta akşam yemeklerinde sofrada babasına karşı iyi davranmasının tek sebebi, evdi. Ev satılır, paranın hepsi olmasa bile, bir parçası ona verilirdi de düğün için harcanırsa, dünyalar onun olurdu ama, kim bilir, belki de babası gene aksilik eder, dayatır, kıyametleri koparır. “Satmayacağım, evimi sattırıp size size çarçur ettirmeyeceğim. Bu evi bana devlet verdi. İhtiyarlığında meydanlarda kalamam, çoluk çocuğa maskara olamam!” diye bas bas bağırırdı” (s. 169).

Evin küçük oğlu Erdal ise hukuk fakültesini bitirmeye az zamanı kalmış bir öğrenci olarak yurt dışında, Paris’te, doktora yapma hayali kurmaktadır. Bitirdikten

sonra da yurda dönüp avukatlık bürosu açacak, hayatını kuracaktır. Bu sebeple, evin satılıp parasının kendi eğitimi için harcanmasından daha mantıklı bir şey yoktur, ona göre. Annesine, kardeşlerine her ne kadar böyle söylese de Erdal'ın esas derdi bir şekilde yurt dışına kapağı atıp hovardalık yapmak, gününü gün etmek hatta bir yolunu bulabilirse oraya yerleşmektir. Ailesine bahsetmediği bu gizli planlarını romanın ilerleyen bölümlerinde, fakülteden arkadaşı Edip'le yaptığı konuşmalardan öğreniriz.

Evin kızı Ayşe ise Erdal'ın eve dair hayalleri zaman zaman aklını çelse de evin satılmamasından yanadır. Kardeşlerinin bir şekilde başlarının çaresine bakacaklarını düşündüğünden ev satılırsa kendisinin ve annesinin açığa kalabileceklerinden endişelidir:

"(...) Belki kardeşi Erdal hukuku bitirir, babasını kandırır, evi sattırabilirse... Ama hayır hayır, ev satılmamalı, parası İskender'e de Erdal'a da verilmemeliydi. Onlar erkektiler. Ya kendisi? Evde kalmış, yaşlı, çirkince bir kız... Nursen istediği kadar, "Gözleriniz çok güzel!" desin. Çirkindi. Ev satılmamalı, parası kardeşlerine çarçur ettirilmemeliydi. Babasının ömrü şurada pek pek birkaç yıldır. Ölecek, annesiyle onu kardeşlerinin eline bırakacaktı. İskender nemrutu değil de Erdal zaman zaman, "Dua et abla. Bitsin şu hukuk, atlayayım Fransa'ya, sıkın dışınızı bir iki yıl, ondan sonra seni bak nasıl yaşatacağım," diyordu, ama buz üstüne yazı. Bütün bunlar olsa bile, evlenmeyecek miydi? Evlenince, yani elkızı araya girip kardeşiyle birlikte kardeşinin her şeyine sahip olunca, çocuğu avucuna alır, anayı da, kız kardeşi de unutturabilirdi. En iyisi evin satılmamasıydı. Ev satılmamalı, annesiyle ona kalmalıydı. Beyoğlu'ndaki kasiyerlikten üç yüz lira geçiyordu eline. O zamana dört yüz olabilirdi. Ev de mülkleri, geçinir giderlerdi" (s. 23).

Anne ise üç çocuğu ve kocası arasında sıkışık kalmış biri görünümündedir. Başlarda evlatlarının üçünün de planlarına hak verirken buluruz onu. Tek derdi ilerde geçim sıkıntısı çekmemeleridir. Bununla birlikte ona makul gelen ev parasının Erdal'a verilmesidir: *"Her şey küçüğün dediği gibi olmalıydı. Mesela şu ev. Herif dayatıyordu ya, kulak astığı yoktu. Hele o gün gelsin, küçük oğlu hukuku bitirsin, diplomasını alsın, sıra Avrupa'ya gitmeye gelsin... Oğlan doğru düşünüyordu. Bir ev, ufacık bir ev neydi ki! Satılsın, paraları ona verilsin, atlayıp gitsin. Bir yıl, iki yıl, gerekirse üç, dört yıl. Yapsın doktorasını Avrupa'da, dönsün memlekete anlı şanlı, açsın yazıhanesini, toplasın babasını, ağasını, ablasını başına" (s. 11).* Ancak ilerleyen zamanlarda bu düşüncesinden giderek uzaklaştığı görülür. Bu fikir değişikliğinde Ayşe'nin evin satılmayıp ana-kız kendilerine kalması yönündeki telkinlerinin etkisi yadsınamaz:

"(...) Abla araya girdi. "Evi ağzınıza almayın. Ne sen, ne de o. Ev benim. Annemle benim ev. Siz erkeksiniz. Bense kızım. Üstelik annem de var. Bunu en çok sizin düşünmeniz lazım. Ne biçim kardeşiniz siz?" "Biçimi miçimi yok. Evde bizim de hakkımız var!"

“Var tabii.”

“Gene başladınız mı? Anne be baksana şunlara!”

Kahvaltı için masayı hazırlamakta olan anne sertçe baktı.

“Ne var gene? N’oluyorsunuz?”

Ayşe anlattı. Anne kızına hak verdi:

“Doğru tabii. Siz erkeksiniz oğlum. Hele sen Erdal!”

Erdal deliye döndü.

“Yahu hani evin satılıp benim doktora işi için sarf edilmesine razı oldunuzdu?”

İskender, “Onlar razı olsa bile ben olmam,” dedi.

“Yaa!”

“Evet.”

Erdal öfkeden mosmor, havlusunu çividen alıp odasının yolunu hırslı hırslı tuttu.

Demek böyleydi? Annesiyle ablası da ona karşı oluvermişlerdi ha?” (s. 171).

Görüldüğü üzere ev sakinlerinin ev ya da evin satışından gelecek parayla ilgili hayalleri evi doğrudan veya dolaylı yoldan bir arzu nesnesi konumuna sokmuştur. Öte yandan sözü edilen arzulara, hayallere eşlik eden kaygı durumlarının varlığı da dikkat çekicidir. Sadi Bey’in herkesi başından def ederek komşu kızı Nursen’le içinde oturabilme hayali kurduğundan evi satmasına dair yapılan baskılara sert çıkması; İskender’in kendini yetersiz ve eksik hissetmesine neden olan işinden ayrılıp zengin olma sevdasını ve sonraları Nursen’le kurduğu gelecek hayaline ket vurduğu için evin satılmamasına olan isyanı; Ayşe’nin bir başına, açıkta kalma korkusundan dolayı evin satılması düşüncesine dair itirazları; Erdal’ın evden uzaklaşma, ülkeden tek çıkış yolu olarak gördüğü evin satışından gelecek paranın kendisine verilmeyeceğinden emin olmasıyla kapıldığı ümitsizlik; annenin, evlatlarının ev yüzünden birbirlerine düşmelerinden ve elinden bir şey gelmemesinden ötürü yaşadığı çaresizlik arzu edilene ulaşamadan kaynaklı kaygılarının adeta birer dışavurumu gibidir. İşte ilgili kişilerin evin satılmasına ve -çalışmanın ilerleyen bölümünde yer verilecek- hayatlarında hayalini kurdukları diğer şeylere dair duydukları kaygıyla başa çıkabilmeleri adına romanın kimi bölümlerinde fantezi üretmeyi tercih ettikleri görülür.

Kaygılı Kişilikler ve Üretilen Fanteziler

Psikanalitik terminolojiye ait teknik bir terim olan fantezi (düşlem), en kısa ve net tanımıyla; bir özne ile arzu objesini ilişkilendiren bilinçdışı bir senaryodur (Bilgin 2007: 121). Bir tür savunma mekanizması olduğu düşüncesi, üzerinde ittifak edilen bir husus olmasının yanı sıra gerçekte doyuma ulaştırılması güç ya da imkânsız olan bilinçli veya bilinçdışı isteklerin ve dürtülerin tatmin edilmesine hizmet eden fantezi, kişinin, gece rüyalarında ya da gündüzleri düş kurma sırasında ortaya çıkar. Bu ‘düşlem/fantezi üretme etkinliği’, çocukluktaki oyunlarla başlar, sonraları ‘hayal kurma’ olarak sürer, yetişkinlikte de gerçek (reel) nesnelere üzerine olan bağımlılığın azalmasıyla da bu etkinliğin son bulması beklenir (Freud 2011a: 16). Eğer bu süreç

sağlıklı atlatılamazsa gerçeklikle düşlem arasındaki çizgi bulanıklaşır, böylesi anlarda gerçek hayatı bloke eder ve kişinin bu düşlemlere kapılarak çok fazla ruhsal enerji harcamasına neden olur (Snowden 2013: 140).

Gerçeklikle uzlaşmada/yadsımda ya da nesnel hoşnutsuzluğu aşmada fantezilerin rolü olduğuna dikkat çeken Anna Freud, kişinin fantezilerinin yardımıyla gerçeğe istekleri yönünde kendi kullanımı için yeni bir biçim verdiğini ve onu ancak böylelikle kabul etmesinin olanaklı olabileceğine işaret eder (Freud 2011b: 58). Anna Freud da kaygıya karşı bir tür savunma aracı olarak nitelendirilebilecek fantezilerin önemini çocukluğun bitimiyle birlikte yitireceği görüşündedir. Yetişkin yaşamında fantezi artık neredeyse oyun niteliğinde, fazla libido yatırılmayan, küçük ölçeklerdeki huzursuzluğu yenebilecek ya da bireye önemsiz hoşnutsuzluklarını unutturabilecek bir yan ürün olmaktan öteye gidemez. Bununla beraber eğer bireyin olgunluğunda gerçeklikle olan bağı güçlü değilse fantezilerin getirdiği doyumun zararlı bir hale bürünmesi, fantezi ile gerçekliğin barış içinde yan yana yaşayamaz duruma gelmesi, "ya o ya bu" ilişkisi içine girmesi olası, hatta kaçınılmazdır (Freud 2011b: 63). İşte *Evlerden Biri* 'nde de kimi roman kişilerinin hissettikleri yoğun kaygı durumlarından kaçınmak adına yetişkin hâlleriyle sözü edilen bu düşlem/fantezi üretme etkinliklerine⁴ kapıldıkları görülür. Somutlaştırmak adına burada bazı örnekleri ele almakta yarar görüyorum.

Romandaki kişilerin fantezi üretimleri üstte fantezinin tanımı yapılırken de değinildiği gibi gece rüyalarında değil gündüz kurdukları düşlerde ortaya çıkar. Öyle ki bu kişilerin fantezi/düşlem üretme etkinliklerinde onların düşüncelerini, duygularını kalıcı bir tahakkümle boyunduruğu altına alan ve onları başka uğraşlarla ilgilenmekten alıkoyan bir arzu nesnesinin (objesinin), gerçekleştirilmesi, elde edilmesi güç ya da olanaksız olan bir dileğin, hayalin yer aldığı görülür. Yukarıda bu nesnelere, hayallerden birinin oturdukları ev olduğu dile getirilmişti. Ancak bu evle bağlantılı ya da ondan bağımsız olarak farklı öznelere/nesnelere dair de gündüz düşleri kurulduğu gözlemlenir. Bunların başında da İskender gelir. İskender, çocukluğunda geçirdiği bir rahatsızlıktan ötürü tahsilini tamamlayamamış, bir şirkette güç bela bulduğu kâtiplik sayesinde eline üç beş kuruş para geçen bir delikanlıdır. Bu sebeple

⁴ Çalışmanın bu kısmında bir hususu belirtmekte fayda görüyorum. Orhan Kemal, *Evlerden Biri* romanında fantezilere yer verirken kişilerin düşünsel ve duygusal boyutlarını sergileme amacının yanı sıra; "yazarın roman figürlerinin akıllarından geçeni, içlerinden geçirdiklerini, onların kendi kendileriyle konuşmaları tarzında yansıtmak" demek olan içmonolog ve "insanın gerçek hayatta olduğu gibi, her an aklından geçeni zaman ve mekân kategorilerine bakmaksızın birinden ötekine çağrışım esasına dayalı geçişler şeklinde yansıtmak" şeklinde tanımlanan bilinçakımı gibi modern romanda yaygın kullanılan anlatım tekniklerini uygulamaya son derece elverişli bulunduğu için de fantezilere/düşlemlere yer vermiş olmalıdır. (Bahsi geçen terimler için bkz: Aytaç, 2016: 43-44).

evin satışından gelecek paraya bel bağlayan, karaborsa yaparak zengin olma hayalleri kuran biridir. Öte yandan kendisini sürekli kardeşi Erdal ile kıyaslarken buluruz. Romanın kimi bölümlerinde onun kadar yakışıklı olmadığı, onun hukuk okuyup kendisinin eğitimini tamamlayamaması, anne babasının onu kayırdığı üzerine düşüncelere dalar. Evle ilgili aile arasında yapılan konuşmalarda paranın Erdal'a verilmesi düşüncelerine şiddetli itirazları biraz da bu yüzdendir. Bu hislerini ve düşüncelerini açık ettiği bir fantezisine gittiği şaraphanede bir masada tek başına otururken tanık oluruz. İskender'in etrafına, insanlara kayıtsız bir şekilde aklından geçenleri, ardından gündüz düşüne dalışını anlatıcı uzun bir pasajla okura aktarır:

“Gerçekten şu babasının aklına nasıl yatırmalıydı ticaretin memurluktan çok başka şey olduğunu? Evet, o da memurdu ama, çalıştığı serviste görüyordu her gün alınıp satılanları, kazanılan paraları. İstanbul'du burası. Bir yazıhane, bir telefon, bir de kantar. Kantara da hacet yoktu doğrusu. Satıcıyla alıcı arasına girebilmekte bütün marifet. Birde arada bir beliriveren malı sezip satın almak beklemek. Müşteri bir zaman sonra kendiliğinden geliyordu. Piyasada nelerin döndüğünü işitiyordu her gün. Servisin kulağı delik, geveze memurlarının canı sağ olsun!

Bir sigara yaktı.

Annesinin de, babasının da, hatta ablasının bile varları yokları, gelecekleri Erdal'daydı. Evi satıp parasıyla onu Avrupa'ya yollamayı kendi çıkarlarına daha uygun buluyorlardı, ama ne yapıp yapıp önlemeye çalışacaktı. Öğrenimi yarıda kalmış, ayva suratlı, küçük bir kâtip olarak kalmaya hiç niyeti yoktu. Ev satılmalı, para verilmeli, para işe yatırılmalı, başlamalı kazanmaya. Kazanmaya başlayınca çabucak, babasına olan borcunu ödemeli, sonra da kazandığını biriktirip daha geniş çaptaki işlere yatırmalı, çok çok kazanmalıydı. Öyle ki, kardeşi avukat olup çıkıncaya kadar iyice kalınlaşmalıydı.

Şarabını yudumladı.

Çalıştığı servisin bulunduğu iş hanında güzel bir yazıhane tutmalıydı. Maroken kanepeler, koltuklar, ceviz masa, çift telefon, ağır kadife perdeler, pırıl pırıl kornişler filan. Avukat Erdal içeriye çekinerek girmeliydi. Çekinerek ne kelime, kâtipin yanında uzun uzun beklemeli, ağabeyinin yanındaki ufaklığını anlamalıydı. Sonra, neden sonra girmeliydi ağabeyinin yanına. Ağabeyinin uzun uzun oturup sıradan bir avukatla çene çalmaya vakti olmadığı, olamayacağı için basıp gitmeliydi. Gitmeden önce birtakım dosyalar atmalıydı önüne: “Bu dava çok uzadı Erdal,” demeliydi. “Çabucak neticelendireceksen neticelendir. Aksi hâlde ben neticelendirmesini bilirim!”

Şarabını tekrar yudumladı.

Ya babası aksiliğinde devam eder de evi satmaz ya da bankaya ipotek etmezse ne olacaktı?

“Bir şişe daha ver Barba..”

"Emredersiniz."

Basar giderim o zaman da buralardan. Dış seferlere işleyen vapurlardan birine kâtip mi olur, lostromo mu; yoksa bulaşıkçı, ateşçi, ne olursa olsun, atlar gider Avrupa'ya da Amerika'ya da. Kalırdı orada..." (s. 65).

Bu kompleksli kişiliğinin başka bir yansıması da kadınlara dair düşüncelerinde açığa çıkar. Romanın satır aralarında karşı cinsle sağlıklı bir ilişki kuramadığı anlaşılan İskender'in, şirkette çalışan hademe kadına dair kurduğu fantezi bu durumunu belirgin kılan ilk ve bariz örnektir. Ona sahip olma hayalleri zihninde canlanırken bir anda böylesi bir şeyin hayalini kurduğu için pişmanlık duygusu kaplar içini. Sonrasında kadının iş yerindeki Erol'la teklifsiz, samimi konuşmalarını ve tavırlarını gördüğünde ise az önceki pişmanlık duygusunun yerini bu kez öfke ve aşağılık duygusu alır. İskender kadınlarla sağlıklı bir ilişki kuramamasını ise kâtiplik yapmasına, Erdal kadar yakışıklı olmayışına, çirkin hatta kendi deyimiyle 'ayva suratlı' oluşuna bağlar. Hiçbir kadının kendisini sevmeyeceğine inanmaktadır. Hatta bu yüzden içten içe hoşlandığı komşuları Leman Hanım'ın kızı Nursen'le de iki kelime edecek cesareti kendinde bulamamıştır. Bir keresinde dolmuş parası çıkışmayınca aynı dolmuşta olan Nursen'in kalan beş kuruşu vermesi, o esnada Nursen'in kız arkadaşlarının gülüşmelerine dayanarak şirkete gidene kadar sevilmecek/beğenilmeyecek bir adam oluşuna dair bin bir düşünce geçer aklından. Akşamına hem borcunu vermek hem de bu bahaneyle Nursen'i görmek için evlerine kadar gitse de yine cesaret edemez ve sokağın başında saatlerce bekler. O sırada bir yandan anne ve kızının kendisini hem hoşça hem de küçümsemeyle karşıladıkları farklı senaryolar üretir zihninde (s. 69-73). Romandaki bu sahne üstte Anna Freud'dan aktarılan gerçekliğin yadsınması, ondan kaçınılması sonucu ortaya çıkan fantezi üretimini gösteren tipik bir örnektir.

İlerleyen zamanlarda Nursen'e duygularını açma fırsatını bulan İskender, onun da kendisini sevdiğini öğrenince daha ılımlı, sevecen biri olur çıkar. Evdekiler bu halini başta yadırgasalar da özellikle annesi, oğlunun bu değişiminden oldukça hoşnuttur. Ailesinden gizlediği bu ilişkisi İskender'i bu kez farklı kaygılara ve geleceğine dair farklı gündüz düşlerine sürükler. Zengin olmak için istediği ev parasına artık Nursen'le evlenmek için ihtiyacı vardır. Kurduğu hayaller onunla kuracağı yuva üzerinedir. Bir keresinde Nursen'i işe bırakmasının ardından işyerine giderken yolda etrafında olup bitenlere lakayt yine bir fantezi/düşlem üretirken buluruz onu. Nursen'le evlenmiş, sabah işe giderken uğurlamaktadır onu. Akşam yine kapıda karşılaşmış, birbirlerine gün içinde neler yaptıklarını sormaktadırlar. Bir oğulları olmuştur ve İskender onu avutmak için cebinden çıkardığı çikolatayı verir (s. 110).

Romanda sıklıkla fanteziler kuran bir diğer kişi ise Nursen'dir. Trikoda çalışan, annesi Leman Hanım'la yaşayan Nursen, uygunsuz tavırlarından ötürü babasının

evden uzaklaşmasına neden olduğu için annesine içten içe öfke duyan bir genç kızdır. Annesinin kendi rahatı için onu yaşlı bir filmciyle evlendirme düşüncesi de aralarındaki bağın iyice zayıflamasına yol açar. Nursen'in hayali bir an önce bu evden, annesinden ayrı kendi yuvasını kurmak olmuştur. Zaman zaman kuracağı yuvaya dair düşlediği fantezilerde bu durum kendini belli eder: *"İsterse tek gözden ibaret olsundu yuvası. Kocasını da babası gibi halim selim, hatta isterse babası gibi dantela örsün, çorap yamasın. İş işlesin. Daha iyi. Yardımı dokunurdu. Kafasından İskender geçti. Onun gibi işte. Tam da istediği her şeyi bulabileceğini sandığı biri. Küçük memurmuş, olsun. Evlenirler. Kendisi de ayrılmaz trikolardan, birlikte işe gider gelirler, hafta sonları da gezip eğlenmeye birlikte. Çocukları olur. Banyo ederler, birlikte giydirir, birlikte oynar, birlikte büyütürler"* (s. 54). Evdeki huzursuzluktan, annesiyle olan gerginlikten bunaldığı bir başka sefer işyerindeki ütü masasının başında düşlere dalmışken karşılaşırız. Yaşamında var olan belirsizliklere, olup bitenlere müdahalede bulunmaya güç yetiremediğinden gerçekliği yadsıyarak kendini, kaygıdan ve dürtülerinin kısıtlanmasından bir tür koruma içgüdüleriyle, istekleri doğrultusunda gerçeğe kendi kullanımı için yeni bir biçim verme çabasındadır. Düşlerinin merkezinde yine İskender, yine birlikte kuracakları yuvaları vardır:

"Bir an İskender'le evlendiğini düşündü. (...) Sabahleyin kocasını işine yolcu ettikten sonra, dudağında aydınlık, oylum oylum bir türkü, kapardı süpürgeyi, başlardı. Ortalığı süpürürken, maltız ya da gazocağının üzerinde bulaşık suyu kaynar, süpürme işi biter bitmez bulaşığa otururdu. (...) Kocasını akşam eve gelince onu kapıda buluyor. Boyanmış, taranmış, yüksek topuklu kadife terliğin çıplak ayağına geçirmiş. Kocasının elinden menekşe demetini alıyor. Ona getirmişti. Birbirlerine hayran hayran bakıp tertemiz, bembeyaz dişleriyle gülüyorlar:

"Nasılın şekerim?"

"Teşekkür ederim canım"

"Çok yoruldu mu bugün?"

"Ya sen?"

"Bana bakma. Asıl senin yorulmaman lazım."

"Ne münasebet, asıl senin!"

(...) O da ofiste çok yorulmuştur bugün. İşler birden öylesine bastırılmıştır ki, başını kaşıyacak vakti olmamıştır. Olmamıştır, olmayabilir ama, karısı? Karısını, karıcığını da mı düşünmemiştir? Genç adam "O başka" der. "Seni düşünmediğim an mı var? İş güç. Dünya bir yana, sen bir yanasın şekerim!"

Güldü, o günlere, gelecek o tatlı günlere güldü. Kocasını öyle sevecek ki, aralarına hiç, ama hiç kimse giremeyecek. Annesi bile!" (s. 104-106).

İskender ve Nursen kadar yoğunluklu olmasa da romandaki diğer kişilerin –Ayşe, Erdal, Sadi Bey, Leman Hanım gibi- de zaman zaman düşlem/fantezi ürettikleri

görülür. Bu kişilerin fantezilerinde göze çarpan husus ise cinselliğin belirgin bir biçimde kendisini hissettirmesidir. Evin tek kızı ve kardeşlerin en büyüğü olan Ayşe, kendini çirkin bulan, evlenememekten ve ömrünü yoksul, bir başına geçirmekten korkan bir kadındır. Evin satışına dair kardeşleriyle atıştıkları bir sabahın ardından işe giderken yolda kurduğu gündüz düşü romandaki en bariz örneklerden biridir. Ev satılmayacak, anasıyla kendisine kalacak, babasının odası ihtiyar bir anayla kırkını aşmış oğluna kiralık verilecektir. Bu adam annelerinin mevlide gittiği bir gece eve gelecek, Ayşe adamı içeri alacak ve birlikte olacaklardır (s. 24). Erdal ise evin satışından ümidi kestiği sıralarda kendisine olan ilgisini fark ettiği Leman Hanım'ı hem yurtdışına çıkış bileti olarak görmekte hem de cinsel anlamda arzulamaktadır. Üniversitede dersten çıktığı bir gün, Leman'la arkadaşı Edip'in bekâr evine giderlerken ve sonrasındaki yakınlaşmalarına dair fantezi kurarken görürüz (s. 152). Leman Hanım da sık sık komşularını ziyaret etme bahanesiyle Erdal'ı görmek için Sadi Bey'lere giden bir kadındır. Bu ziyaretlerinde Erdal'ı evde bulursa onu göz hapsine alarak, ona dair fanteziler üretir (s. 81). Sadi Bey ise zaten arkadaşı Müçteba Efendi ile sabah akşam mahallenin kızlarını göz hapsine alan, özellikle Nursen'le ilgili gelecek hayalleri kuran biridir. Evdekilerden bunalmış, iletişimini asgari düzeye indirmiş, kahvede Müçteba Efendi ile olmadığı zamanlarda vaktinin büyük bir kısmını kendi odasında fanteziler kurarak geçiren emekli bir ihtiyardır. Oğlu İskender'in Nursen'le birlikteliğinden habersiz, yine odasında dalıp gittiği bir fantezisinde zihninde canlandırdığı senaryo şöyledir:

"Yatağa girdi, yorganı göğsünün üstüne çekti, yarım ne türlü davranıp konuşacaklarına daldı gitti:

"Ooo, merhaba kızlar!"

"Merhaba amca..."

"Nereye böyle?"

"İşe amca işe."

"Ha sahi... Demek bu kadar erken gidiyorsunuz?"

"Ne yapalım?"

"İşittiklerim doğru mu Nursen?"

"Ne işittiniz amca?"

"Böyle böyle, yaşlı birine varıyormuşsun?"

"Annem öyle istiyor ama, ben istemiyorum..."

"Aferin benim kızıma, isteme yaa!"

Belki de yalnız denk getirirdi. O zaman başka türlü konuşurdu:

"Vay, Nursen... Nereye yavrum?"

"İşe gidiyorum amca."

"İşittiğim doğru mu?"

"Ne işittiniz?"

“Zengin bir ihtiyara varıyormuşsun?”

“Annem öyle istiyor ama...”

“Sen istemiyor musun?”

“İstemiyorum amca...”

“Aferin sana Nursen. İsteme. İstemezsen, ben senin için başka şeyler düşünüyorum yavrum.”

“Ne düşünüyorsunuz amca?”

“Karım, çocuklarım bir yana, sen bir yanasın. Sana bir şey söylesem... Dinle, işine gelmese bile aramızda kalacağına yemin eder misin?”

“Nedir?”

“Yemin et ilkin!”

“Peki amca. Kimseye söylersem gözlerim kör olsun.”

“Benim evi üstüne yaparım senin!”

Gözleri büyür:

“Aa!!”

“İstemez misin? Sana hiçbir zararım dokunmaz ki. Annenle taşınırsınız. Ben gene bu odada kalırım. Ara sıra yanıma gelersin. Benden korkma. Sadece okşarım seni, o kadar. Ben ölünceye kadar. Ondan sonra istediğinle evlen...”

“?..”

Uykuya geçtiği zaman komşu yoğurtçunun horozu durmamacasına ötüyordu.” (s. 240-241).

Örneklerden da anlaşılacağı üzere kişiler bazen kendi doğaları, bazen çevrenin (aile, mahalle gibi) beklentileri, bazen de yaş, cinsiyet, sınıf farklılıkları elvermediği için kendilerine tüm bu olumsuzlukları yadsıyabilecekleri bir düş evreni inşa ederler. Roman kişileri de, zengin olma, yuva kurma, aile ve çevre baskısından kurtulma ya da cinsel edimler gibi gerçekte doyuma ulaştırılması güç ya da olanaksız olan kimi dürtü ve isteklerini, düş güçlerinin yardımıyla fanteziler üreterek doyuma ulaştırmayı denerler.

Sonuç

Hemen her romanında bu coğrafyadaki insan gerçekliğinin peşine düşmeyi amaç edindiği bilinen Orhan Kemal’in, *Evlerden Biri* romanında da bu arayışını, iz sürüşünü devam ettirdiği görülür. Odak noktasını İstanbul’un kenar semtlerine, kıyıda köşede kalmış sıradan, küçük insanlarına çevirerek okurun dikkatini büyük ve şatafatlı hayatlar yerine basit ve kendi içinde çalkantılı hayatlara çekmek istemiş gibidir. Bu basit ve belki kimilerince önemsiz sayılabilecek hayatları kurgularken de ekonomik ve sınıf farklılıkları olsa da insan doğasının değişmeyen hırslarını, arzularını ön plana çıkarmayı dener. Böylelikle arzu nesnelere çeşitli olsa bile insanın arzulama yetisinin değişmezliğine vurgu yapar.

Yaşamın katı gerçekliğinin farkında bir yazar olarak Orhan Kemal, roman kişilerinin kendi hayatlarındaki bu katı gerçeklikle başa çıkma çabalarına, bocalayışlarına okuru ortak ederek onların sığınaklarını da gösterir. Ki bu romanda düşlemler/fanteziler bir tür sığınak vazifesi görürler. Roman boyunca kişilerin arzu ettiklerine dair ayırımına varılmayan, bilinçdışında kalan istekleri fantezileri yardımıyla açığa çıkar, bilinç düzeyine yükselir. Böylece okur, roman kişilerinin üstesinden gelemedikleri isteklerine, dürtülerine, bunlara karşı gösterdikleri dirençlerine ve bir tür savunma önlemi olarak ürettikleri gündüz düşlerine tank olurken bu kişiler hakkında daha fazla zihinsel, duygusal veriye sahip olur. Bu isteklerden bazıları elde edilmiş (Erdal ile Leman'ın cinsel istekleri gibi), bazıları kısmen gerçekleştirilmiş (Nursen ile İskender'in ilişki içinde olup yuva kuramamaları gibi), bazıları ise sadece fantezi olarak kalıp (Sadi Bey ve Ayşe gibi) gerçekliğe taşınamamışlardır. Beklentileri gerçekleşse de, gerçekleşmese de kişilerin tamamı düş kırıklıklarıyla karşılaşmaktan kurtulamamışlardır. Romanın açık uçlu bir sonla bitirilmesi de bunun somut bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Sadi Bey'in evin orta yerinde yatan cenazesi, kardeşlerin babalarının cenazeleri başında eve dair tartışmaya girip yine bir sonuç alamadan kendi köşelerine çekilmeleri, annenin tüm bu yaşananlar karşısındaki çaresizliği yarım kalmışlığın özeti gibidir. Orhan Kemal böyle bir son kurgulamakla çalışmanın başlarında da ifade edildiği üzere, arzusunun arzu nesneleriyle doyuma ulaştırılmasının olanaksızlığının bir bakıma sağlamasını yapmış olur.

Kaynakça

- Aytaç, Gürsel (2016). *Çağdaş Türk Romanı Üzerine İncelemeler*. İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- Bilgin, Nuri (2007). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Çoban, Barış (2005). "Lacan", *Kadife Karanlık-21. Yüzyıl İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar*. (Editör: NurdoğanRigel), İstanbul: Su Yayınevi.
- Eliuz, Ülkü (2009). *Orhan Kemal ve Romancılığı*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Freud, Sigmund (2011a). *Metapsikoloji I*. İstanbul: İdea Yayınevi.
- Freud, Anna (2011b). *Ben ve Savunma Mekanizmaları*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Narlı, Mehmet (2002). *Orhan Kemal'in Romanları Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Orhan Kemal (2018). *Evlerden Biri*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Öğütçü, Işık (2012). *Zamana Karşı Orhan Kemal Eleştiriler ve Röportajlar*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Snowden, Ruth (2013). *Freud-Kilit Fikirler*. (Çeviren: Melis İnan), İstanbul: Optimist Kitap.
- <https://www.psikolojisozlugu.com> [Erişim Tarihi 28.05.2020].